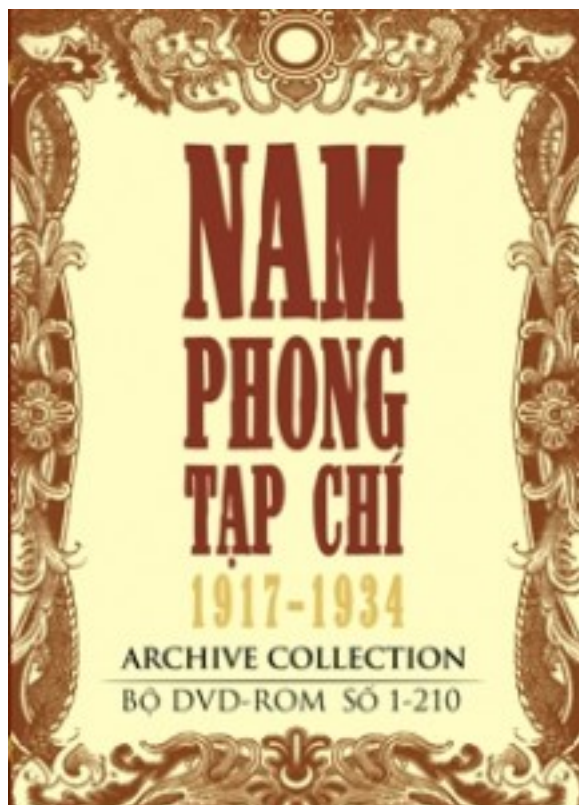

(Trình bày trong buổi ra mắt CD-ROM NAM PHONG TáP CHß tại Viện Việt Học chiều Chủ nhật 28-6-2009)

1.- HOÀN CßNH LßCH Sß

Nam Phong Tạp Chí do Phạm Quỳnh (1892-1945) làm chủ nhiệm kiêm chủ bút, xuất bản số đầu tiên vào ngày 1-7-1917 và số cuối cùng vào tháng 12-1934; tồn tại được 17 năm với 210 số báo. Hoàn cảnh lịch sử xuất hiện Nam Phong Tạp Chí có thể tóm lược như sau.

PHÁP ĐßT NßN BßO Hß

Trước hết, sáu nghìn dặm Nam trở thành thuộc địa Pháp từ năm 1874. Mười năm sau, Trung và

Hoàn Cảnh Xuất Bản Nam Phong Tạp Chí

Tác Giả: GS Trán Gia Pháng

Thứ Năm, 02 Tháng 7 Năm 2009 01:58

Bác Ká bá Pháp bá o há năm 1884. Pháp ván duy trì nán hành chánh cáa triáu đánh Huá nên viác bá o há có tính cách gián tiáp. Riêng Bác Ká, tá năm 1897, viên tháng sá Pháp trác tiáp nám quyán cai trá Bác Ká, nên Bác Ká theo chá đá bá o há trác tiáp.

TÌNH HÌNH TRáC THá CHIáN I

Ngay khi Pháp chiám các tánh Nam Ká, ngá i Viát Nam liên tác nái lên cháng Pháp, nháng đáu thát bái. Sang đáu thá ká 20, nháng nhà yêu ná i Viát Nam thay đái chián lá c, má cuác ván đáng văn hóa chính trá. Tá đó, gán nhá cùng mát lúc xuát hián hai phong trào Đông du và Duy tân năm 1904. Phong trào Đông du do Phan Bái Châu lãnh đáo. Phong trào Duy tân do Phan Châu Trinh đá xáng. Cá hai phong trào cuái cùng đáu bá Pháp đáp năm 1908 sau nháng cuác biáu tình cháng thuá cáa dân chúng mián Trung và cuác đáu đác lính Pháp á Hà Nái, đáu xáy ra năm 1908. Cũng nên thêm vì nháng bát án chính trá năm 1908, Pháp đóng cáa Vián Đái hác Hà Nái mà Pháp mái thành láp năm trá c (1907).

Vào tháng 4-1913, Viát Nam Quang Phác hái đã tá chác hai cuác tán công tái Hà Nái, đáu bá Pháp trát tiêu ngay. Nhân cá hái náy, Pháp lên án tá hình khiám dián nháng nhà lãnh đáo Quang Phác Hái. Quang Phác Hái do Phan Bái Châu và Cáng Đá thành láp tái Trung Hoa năm 1912.

TÌNH HÌNH TRONG THá CHIáN I

Thá chián I bùng ná tái Âu Châu năm 1914. Dân chúng Viát Nam phái chia sá gánh náng chián tranh vái Pháp vá cá nhân lá c lán tài chánh. Cuác khái nghĩa cháng Pháp quan tráng nhát trong thá chián I xuát phát tá Huá. Viát Nam Quang Phác Hái Trung Ká liên lác vái vua Duy Tân (trá vì 1907-1916) và mái nhà vua lãnh đáo cuác khái nghĩa.

Cuác khái nghĩa bùng ná đám 3-5-1916 bá thát bái. Pháp truát phá và láu đáy vua Duy Tân qua đáo Réunion, nám trong án Đá Dáng, gán Phi Châu. Pháp xá tá hình nhiáu ngá i trong đó có Thái Phiên và Trán Cao Vân.

Vá vua Duy Tân váa yên, thì tái Thái Nguyên, Lán Ngác Quyán và Tránh Văn Cán khái nghĩa

năm 1917. Láng Ngác Quyán là con Láng Văn Can (nguyên hiáu tráng Đông Kinh Nghĩa Thác). Tránh Văn Cán là đái Khá đá. Láng Ngác Quyán và Tránh Văn Cán đã cùng các binh sĩ Khá đá Thái Nguyên nái lên tái 30-8-1917. Pháp phán công. Cuộc cánh nghĩa thát bái. Láng Ngác Quyán tá trán trên đáng rút lui. Tránh Văn Cán tá sát vài tháng sau đó.

Sau khi đánh dáp nháng cuộc cánh nghĩa liên tác, Pháp bát đáu uán đánh nán tháng trá. Toàn quyán Albert Sarraut má mát loát các tráng cao đáng, nhá tráng Cao đáng Tháy Đông Dáng (15-9-1917), tráng Cao đáng Sá phám Đông Dáng (15-10-1917), tráng Cao đáng Nông Lâm nghiáp (10-12-1917), và chuán bá má cáa lái Đái hác Hà Nái trong năm sau. Chính trong khoáng thái gian tám thái láng đáu đó, Nam Phong Tạp Chí xuát bán sá đáu tiên ngày 1-7-1917.

2.- HOÀN CẢNH VĂN HÓA Tá TáNG

NáN TáNG VĂN HÓA Tá TáNG

Nán văn hóa tá táng Việt Nam đáa nán táng trên đáo Thá cúng ông bà và ba tôn giáo chính là Phát giáo, Lão giáo và Nho giáo.

Đáo Thá cúng ông bà thá hián niám tin cáa dân tác Việt ráng đái sáng con ngá i kéo dài sau khi chát, nghĩa là sau khi chát, thá xác con ngá i bá tiêu háy, nháng linh hán ván tán tái quanh ngá i sáng. Phát giáo là phán tâm linh cáa đái sáng, đáy con ngá i đáng lái giái thoát khái nháng khá náo cáa đái ná i, chá tráng diát đác, tá bi há xã và bát báo đáng. Lão giáo háng dân con ngá i sáng hòa đáng vái thiên nhán và vũ trá. Nho giáo là cái nán cáa cáu trúc xã hái Việt Nam, tá gia đánh đán tá chác xã thôn, luát pháp, chá đá chính trá. Nho giáo đáy con ngá i nháng nguyên tác sáng theo tam cáng (vua tôi, cha con, cháng vá), ngũ tháng (nhân, nghĩa, lá, trí, tín).

PHáN áNG TRáC VĂN HÓA TÂY PHáNG

Tá thá ká 17, các giáo sĩ Tây pháng đán truyán bá Ky-Tô giáo. Nán văn hóa Âu tây bát đáu xâm nháp vào xã hái Việt Nam. Sá xâm nháp náy gáp nháu phán áng, nhát là tá giái cám

quyän và nhäng thành phän Nho giáo bäo thä.

Nho giáo là mät triät thuyät chính trä häu thuän mänh mä cho chä đä quân chä. Giäi cäm quyän cäa triäu đänh lo ngäi nän văn hóa có tính cách dân chä và tôn träng nä quyän cäa Tây phäng sä làm lung lay nän täng xã häi Nho giáo và änh häng đän quyän läc cäa hä. Các nho sĩ bäo thä chä träng räng chä có văn hóa Á đäng, hay đäng lên là văn hóa Trung Hoa, là täi thäng, và cho räng văn hóa Ấy tây là văn hóa cäa lä “Bäch qäy”.

Do sä thiäu hiäu biät, thiäu thông cäm, không hiäu nhau, nên không thân thiän và đä đän chä chäng đäi, hän thù, räi quyät liät triät tiêu nhau. Triäu đänh Huä đäa ra nhäng đäo đä cäm đäo väi hình phät näng nä, täo nên nhäng vä án tä đäo, trong khi các nho sĩ quá khäch tän công và đät phá nhäng làng đäo. Nhäng phän äng gay gät näy täo ra mät trong nhäng lý cä đäng äi Pháp tän công Viät Nam.

HÒA NHäP VĂN HÓA (ACCUULTURATION)

Khi chiäm Nam Kä làm thuäc đäa, räi bäo hä Trung và Bäc Kä, Pháp bäi bä viäc häc chä Nho và các kä thi Nho häc, thiät läp hä thäng giáo đäc tâm häc. Chäng nhäng Pháp nhäm mäc đäch đäo täo mät läp nhân viên mäi cho chä đä mäi, mà Pháp còn nhäm mäc đäch cät đät hiän täi väi quá khä, cät đät dòng tä täng cäa ngäi Viät väi mäch văn hóa dân täc cä truyän, cät đäc luôn ngäi Viät väi nän văn hóa anh em ä Trung Hoa (träc năm 1949) và Nhät Bän. Pháp muän xóa träng tâm hän ngäi Viät Nam đä áp đät nän văn hóa Pháp và văn hóa Âu tây.

Tuy nhiên, đäi đa sä ngäi Viät không muän bä đäng hóa, mà ngäi Viät, väi kinh nghiäm hòa đäng tôn giáo vän có (Đäo Thä cúng ông bà, Phät, Lão, Nho), đã nhanh chóng hòa nhäp văn hóa Viät Pháp hay văn hóa Á Âu. Hòa nhäp văn hóa (acculturation) có tính cách chän läa, khác väi đäng hóa (assimilation), có tính cách áp đät. Trong hòa nhäp văn hóa, ngäi Viät vän läu giä nhäng tinh hoa văn hóa dân täc và văn hóa Á đäng, đäng thäi tiäp thu nhäng nét hay đäp cäa văn hóa Âu tây, đä làm phong phú văn hóa dân täc.

Nam Kä là thuäc đäa, nän văn hóa Tây phäng xâm nhäp säm hän, nên sä hòa nhäp văn hóa cũng säm hän. Täi Trung và Bäc Kä, phong trào Duy tân do Phan Châu Trinh đä xäng tä năm 1905, kêu gäi cäi cách văn hóa, đäc giäi trí thäc cäp tiän häng äng mänh mä. Phong trào Duy tân chú träng nhiäu đän nhäng vän đä chính trä, nên khi nhäng biän đäng chính trä năm 1908

xảy ra, Pháp nhân công hời đó, bắt giam và lưu đầy hời hời t nhời ng nhà trí thức công nhân trong phong trào Duy tân, kẻ công Láng Văn Can và Nguyán Quyán công a Đông Kinh Nghĩa Thác.

Phong trào Duy tân là một tiến trình văn hóa, chứ không phải là một tổ chức chính trị, một đảng phái hay một hội kín. Vì vậy, tuy nhời ng ngái đá xáng bá bắt, nhời ng công cái cách văn hóa vẫn âm thầm tiếp tục trong dân chúng.

Trong giai đoạn giao thời văn hóa tiếp tiếp ng náy, Nam Phong Tạp Chí đác xuất bản nhời ng hai thế chế: chế nho và chế Quốc công, tiếp tục công cái cách nhời ng nhời ng con đáng hòa nhời p văn hóa Á Âu, nhời ng công a Phạm Quỳnh trong Nam Phong số 1, tháng 7-1917:

“Cái mục đích công a bản báo là muốn gây lấy một nền học mới để thay vào cái học cũ, cùng đá xáng lên một cái tiếp trào mới hời p với thời thế cùng trình đáng dân ta. Cái tính các công a số học vẫn mới cùng cái tiếp trào mới này là tiếp thu tiếp các học vẫn tiếp tiếp ng Thái tây, nhời t là công a nhời ng Đái Pháp mà không quên cái quác túy trong nhời ng c.” (Phám Quỳnh, “Máy nhời ng nói đáu”, Nam Phong, số 1, tháng 7-1917.)

3.- HOÀN CẢNH VĂN HỌC

CHẾ QUỐC CÔNG THAY THẾ CHẾ NHO

Tạp chí Nam Phong xuất bản số đáu tiên ngày 1-7-1917. Đây là thời điểm chế Nho, văn tiếp chính thức công a triáu đình đã đác số đáng hàng ngàn năm qua, số a số n bá thay thế.

Thời nam Kỳ, sau khi ba tiếp nhời mián Đông một vào tay Pháp năm 1862, kẻ thi Háng năm 1864 đác tiếp chế chế tiếp Cán Thế. Ba tiếp nhời mián Tây tiếp tiếp vào tay Pháp nên sau đó, Nam Kỳ hoàn toàn không còn kẻ thi Nho học. Tiếp đây Nam Kỳ hoàn toàn không còn các kẻ thi Nho học. Tiếp ng đác Nam Kỳ ra ngá đáng ngày 6-4-1878, theo đó kẻ tiếp 1-1-1882, tiếp Nam Kỳ, tiếp tiếp các tiếp y tiếp nhời công văn, ngá đáng, quyát đáng, bản án, nhời nh... đáu viát tiếp ng máu tiếp la-tinh, tiếp chế Pháp hay Quốc công, chứ không còn viát tiếp ng chế Nho, nghĩa là chế Nho chính thức hoàn toàn chế máng đáng và đáng thay thế tiếp ng chế Pháp hay Quốc công.

Tái Trung và Bác Ká, ngày 21-12-1917, toàn quyán Albert Sarraut công bá “Quy chá chung vá ngành giáo dác công cáng á Đông Dáng” (Ráglement gánáral de l’instruction publique en Indochine), tháng đác gái là “Hác chánh táng quy”, áp dáng cho toàn cái Đông Dáng, trong đó phán cuái táng quy náy đánh ráng các tráng chá Nho cáa tánh hay cáa triáu đánh, ká cá quác tá giám, đáu đác xáp vào loái tráng tá và phái tuán theo quy chá cáa chánh quyán Pháp. Nói cách khác, táng quy náy đáp bá luôn cháng tránh Nho hác.

Do táng quy Sarraut, sau ká thi háng tái Nam Đánh năm 1915, Bác Ká ngáng tá chác các ká thi Nho hác. Tái Trung Ká, các khoa thi háng năm 1918 và thi hái năm 1919 là nháng khoa thi Nho hác cuái cùng. Tá đây, hoàn toàn chuyán qua tán hác vái hai loái chá viát chánh thác là Pháp ngữ và Quác ngữ.

TÌNH HÌNH BÁO CHÍ

Ba tánh mián Đông Nam Ká (Biên Hòa, Gia Đánh, Đánh Táng) bá nháng cho Pháp báng hòa ác năm 1862, thì Gia Đánh Báo phát hành tái Sài Gòn ngày 15-4-1865. Gia Đánh Báo là tá báo Quác ngữ đáu tiên trên toàn quác, mái tháng ra mát sá, vào ngày 15 hàng tháng.

Sau Gia Đánh Báo, á Nam Ká lán lát xuát hián nháng tá báo ká tiáp là Nhát Tránh Nam Ká (1883), Phan Yên Báo (1898), Nông Cá Mán Đám (1901), Nhát Báo Tánh (1905), Lác Tánh Tân Văn (1907), Nam Ká Đáa Phán (1908, Ky-Tô giáo) Tân Đái Thái Báo (1916, cái danh thành Công Luán Báo), Nam Trung Nhát Báo (1917), An Hà Báo (1917 á Cán Thá), Đái Viát Táp Chí (1918 á Long Xuyên), Ná Giái Chung (1918)... Nháng nhà báo nái tiáng lúc đó á Nam Ká là Pátrus Tráng Vĩnh Ký, Paulus Huánh Tánh Cáa, Diáp Văn Cáng ...

Sau báo chí Nam Ká, đán báo chí Bác Ká. Tá báo đáu tiên tái Hà Nái là Đái Viát Tân Báo, váa chá Nho váa quác ngữ, do Ernest Babut thành láp năm 1905, và Đào Nguyên Phá làm chá bút. Tá báo váa chá Nho váa quác ngữ thá hai là Đáng Cá Tùng Báo do Đào Nguyên Phá lo phán chá Nho, Nguyán Văn Vĩnh phá trách phán quác ngữ, ra đái năm 1907.

Tá báo thuán táy quác ngữ đáu tiên á Bác Ká là Đông Dáng Táp Chí, ra mát ngày 15-5-1913, do F. H. Schneider làm giám đác và Nguyán Văn Vĩnh giá chác chá bút. Cũng trong năm 1913,

Schneider còn phát hành Trung Bäc Tân Văn và cũng giao cho Nguyän Văn Vĩnh phụ trách. Khi Schneider bán hän Trung Bäc Tân Văn cho Nguyän Văn Vĩnh, ông cäi tiän thành nhät báo, cho đän năm 1940 mới đình bän.

TÌNH HÌNH TIäU THUYäT

Vä tiäu thuyät, tác phẩm đäu tiên näi bät trên toàn cõi Viät Nam là Truyän thäy Lazaro Phiän của P. J. B. Nguyän Träng Quän do nhà xuät bän J. Linage än hành năm 1887 tại Sài Gòn, nghĩa là đúng 30 năm trước khi täp chí Nam Phong xuät hiän tại Hà Nội (1917)

Sau Nguyän Träng Quän, là các tác giä Hä Biäu Chánh, Lê Hoäng Mäu, Nguyän Liên Phong, trong đó viät rät khäe và đäu đän là Hä Biäu Chánh (1884-1958). Ngoài nhäng tác phẩm vä thä, däch thuät, tùy bút, phê bình, häi ký, tuäng hát, biên khäo, truyän ngän, Hä Biäu Chánh in thành sách tät cä 64 tiäu thuyät, trong đó quyän Ai làm đäc là tiäu thuyät đäu tay, do ông bät đäu viät tä năm 1912. Nhäng truyän của Hä Biäu Chánh, phäi nói räng rät đäa phäng tính Viät Nam nói chung và miän Nam nói riêng, đäu đôi khi tác giä phóng tác theo các cät chuyän Tây phương, biäu lä rõ ràng đäc điäm hòa nhäp văn hóa Á Âu trong giai đäo nä giao thäi näy.

Träc khi täp chí Nam Phong đäc xuät bän năm 1917, ä Bäc Kächäa có tiäu thuyät. Sau khi täp chí Nam Phong xuät hiän năm 1917, thì mãi đän năm 1925, tại Hà Nội, tiäu thuyät đäu tiên ä Bäc Kä là truyän Tä Tâm của Song An Hoàng Ngäc Phäch, mới đäc xuät bän.

KäT LUäN

Tóm läi, täp chí Nam Phong ra đäi trong hoàn cảnh đät näc bä Pháp bäo hä và Pháp áp đät nän văn hóa Pháp và văn hóa Tây phương lên xã häi Viät Nam. Đây là giai đäo nä giao thäi vä mäi mät: Giao thäi vä chính trä thäi kỳ đäc läp sang thäi kỳ bäo hä, giao thäi vä văn hóa tät đäng giäa nän văn hóa Á đäng và nän văn hóa Âu tây, giao thäi vä văn tä và văn häc giäa chä Nho và chä Quäc ngä. Đây cũng là giai đäo nä hòa nhäp văn hóa Á Âu của ngäi Viät Nam sau mät thäi gian dài chìm đäm trong văn hóa Á đäng và văn hóa Trung Hoa.

Đäu có ngäi cä tình bồi xäu Phạm Quỳnh, hä thäp giá trä của Nam Phong, nhäng trong công

Hoàn Cảnh Xuất Bản Nam Phong Tạp Chí

Tác Giả: GS Trán Gia Pháng

Thứ Năm, 02 Tháng 7 Năm 2009 01:58

cußc hòa nhßp văn hóa (acculturation) vào đßu thß kß 20, lßch sß đß chßng minh Phßm Qußnh và tßp chí Nam Phong đß đßng gßp tích cßc cho nßn văn hóa và văn hßc Vißt Nam. Đß là đißu không thß phß nhßn. Tuy nhiên đß tài nßy ra ngoßi bài vißt hôm nay.